Postnina plačana v gotovini Štev. 38. V Ljubljani, v četrtek, dne 22. septembra 1932 Leto V.

DELAVSKA PRAVICA

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop.; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo || Posamezna številka Din 1·50 — Cena: za 1 mesec Din 5·-, za četrt leta Din 15·-, za pol leta Din 30·-; za inozemstvo Din 7·- (mesečno) — Oglasi: po dogovoru || Oglasi, reklamacije in naročnina na upravo Delavska zbornica, Miklošičeva cesta 22, I. nad. Telefon 2265. Štev. čekovnega računa 14.900

Iustitia fundamentum regnorum

Stari so postavili to resnično pravilo. Resnično, pravim. Saj ga potrjuje zgodovina. Države, v katerih je bilo zgrajeno javno in zasebno življenje na pravici, so cvetele in bile v blagoslov ne le državljanom lastne države, ampak tudi državljanom sosednjih držav. Vsaka država je dosedaj razpadla radi edinega vzroka, če je zavrgla pravico. Skozi vso zgodovino človeštva se vije rek: **Pravica je temelj držav.**

Ta rek je nastal v dobi, ko še ni bilo sedanjega modernega življenja, ko je bila tehnika še v povojih in vsa druga sredstva, ki so ustvarila sedanje moderno življenje. Danes bi morali ta rek razširiti. Reči bi morali: **Pravica je temelj držav in družbe.**

Včasih je pomenila država družbo. Danes ni več tega. Družba je lahko ožjega pomena, največkrat pa širšega. Kajti svetovno oblikovanje človeškega življenja zavisi v prvi vrsti od družbe. Vse to, kar se pa nanaša na svetovno družbo, se mora nanašati tudi na družbo v ožjem pomenu. Od svetovne družbe zavisi svetovna usoda držav, od družbe v ožjem pomenu pa vsaka posamezna država. Vsaka državna uprava, vsako državno gospodarstvo, istotako zasebno gospodarstvo, napredek narodnega blagostanja zavisi od vseh tistih faktorjev, ki sestavljajo družbo v posameznih državah, še bolj pa seveda od tistih, ki imajo poglavitnejšo besedo v družbi. Zato bi se morale vse krize premotrivati prvenstveno iz tega stališča.

Ko gledam vso bedo delovnih slojev, se nehote vprašam: Kaj je vzrok te bede v svetu? Kaj je vzrok pri nas? Površen opazovalec bi odvrnil, da prav gotovo to, ker manjka kupne moči najmanj ¾ človeštva, ¾ državljanov. Pa zopet nastane vprašanje: Zakaj? Ta zakaj se ponavlja toliko časa, da pridemo do prav zadnjega vzroka teh razmer, namreč: **Pravice ni.**

Gospodarski krogi imajo skoraj povsod, tako tudi pri nas, glavno besedo v družbi. Če govori »gospodarstvenik«, posluhne državnik, posluhne birokrat, posluhne celo penzijonist. Govori o državotvornosti, o glavnih nosilcih te državotvornosti — ti naj bi bili seveda »gospodarstveniki« —; govori o pomenu industrije za narodno blagostanje, takoj nato o njeni krizi, o dolžnosti države, da jo ščiti; govori o preostri socialno politični zakonodaji in jo prišteva tudi med glavne ovire, da se ne more razviti industrija, glavni faktor narodnega blagostanja. Naravno sledi iz tega, da se mora socialno politična zakonodaja omiliti na ta ali oni način. Če ne gre, da bi je dejansko izpremenili, naj pa saj oblasti to upoštevajo in naj ne bodo presitne in preveč radovedne. Gospodarstvenik slika tudi tako živo in pretresljivo vse težave, bedo gospodarstva, da človeka kar zgrabi, celo penzijonista, da bi mu dal, kar prav nazorno poudari tovariš Podjavoršek v črtici »Zgodba o brezposelnosti«, svojo zadnjo paro.

Tako so vsi do dna duše prepričani o težkem položaju industrije. Gospodarstvenik je torej dosegel, kar je hotel. **Ima svobodne roke.** Delovni čas podaljšujejo tovarne brez dovoljenja inšpekcije dela, dočim govore oficijelno, da ni naročil. Nedeljsko delo se pred očmi vse javnosti vrši. Seveda kriza je in jo na tak način rešujejo. Z delavstvom se pa naravnost žogajo. Če jim kaže, delo omeje, da ob drugi priliki delajo preko ure in celo ob nedeljah.

Glavni sunek je pa namenjen delavskim organizacijam, delavskim kolektivnim pogodbam in v enaki meri delavskim plačam. **To gre po načrtu.** Povsod pobijati in uničevati delavske strokovne organizacije, ali vsaj zmanjšati njihovo avtoriteto. Še nikoli ni bilo toliko trzanj in bojev za in proti kolektivnim pogodbam, kakor danes.

Največje pogorišče pa kažejo delavske plače. Skoraj neverjetno se zdi, da se gibljejo v več kot polovici pripadnikih delavskega razreda mesečni dohodki med 500 in 900 Din. In to naj bodo celo družinske plače. So pa kategorije, ko zaslužijo delavke tedensko 90 Din. In še bolj neverjetno se zdi, da hočejo podjetniki take plače znižati za 30%, češ da ne morejo drugače biti konkurenčni. Še skoraj bolj neverjetno je, da vsa naša javnost to mirno prenaša. Ni foruma, na katerega naj bi se izžemani proletarec pritožil.

Splošno prepričanje je, da je vse to dovoljeno zaradi gospodarstva. Zato trpe vsi delovni sloji. Zato mora danes kmet prodajati živinče celo **po 75 par kg žive teže.** Ne zavedamo pa se, da razpadajo radi tega prav vsi temelji družbe. Razpad je čelo tako globok, da ne moreš dvigniti saj izžemane, da bi se saj ti strnili v boj za duhovne vrednote in med temi za eno največjih — za pravico.

Nekdo mora pričeti. Če kdo, je v to poklicano kršč. socialistično delavstvo. Glavni boj mora iti za duhovne vrednote, za zmago božjih načel, vse drugo bo navrženo. **Tudi II. kongres krščansko socialističnih rudarjev ima tak smoter.**

Krščanskemu socialističnemu rudarskemu delavstvu

Vse od zlomljenega rudarskega štrajka leta 1923. dalje tvori življenje slovenskega rudarja en sam velik križev pot. Ne le, da se mu vseh teh devet let njegova storitev daleko ni plačevala težkemu delu primerno; da se niso upoštevale določbe obstoječe rudarske zaščitne zakonodaje; da so se gazile kolektivne pogodbe, marveč se je slovenskemu rudarju naravnost vzela možnost do dela in zaslužka tako, da je svoj čas ponosni slovenski rudar postal brezpravna raja in berač med stotisoči proletarskega razreda.

Marksistične rudarske strokovne organizacije, katerim je bilo slovensko rudarsko delavstvo udinjano skozi 60 let do danes, so s temi dejstvi dokazale, da je šel razvoj časa mimo njih in da čaka slovenski rudar zastonj odrešitve svojega položaja pod dosedanjimi okoliščinami.

Da bi pripomogla k ozdravitvi sedanjih težkih duhovnih, moralnih in gospodarskih razmer med slovenskimi rudarji, sklicuje

„Jugoslovanska strokovna zveza" v Ljubljani

ob priliki

desetletnice obstoja svoje rudarske skupine v Hudi jami pri Laškem

v nedeljo 16. oktobra 1932

II. kongres krščanskega socialističnega rudarskega delavstva v Laškem

ki bo zboroval v dvorani hotela Henke v Laškem

s sledečim dnevnim redom:

Ob 8 v farni cerkvi sv. maša z govorom, ki jo bo daroval č. g. Vital Vodušek. — Pri sv. maši poje moški zbor od Sv. Jedert.

Ob 9 pričetek kongresa. Na kongresu bodo ti-le referati:

1. **Ob desetletnici skupine rudarjev JSZ v Hudi jami.** Referira tov. Alojzij Lešnik.
2. **O strokovni organizaciji.** Referira tov. Vilko Pitako.
3. **Gospodarski položaj rudarjev.** Referira tovariš Filip Križnik.
4. **Mladinsko vprašanje rudarskega delavstva.** Referira tov. Metod Hočevar.
5. **Socialno zavarovanje rudarjev.** Referira tovariš Joško Rozman.

Tovariši in tovarišice! Iz dni skrajne bede in obupa hočemo krikniti v solnce gospodarske svobode:

Je vstajenje, je zmaga za slovenskega rudarja!

Vstajenje v znamenju večnih načel Onega, ki je sam trpel, da je z vstajenjem svet in smrt premagal, povzdignivši v nedogled nepremagljivost Duha. Zmaga v duhu načel krščanskega socializma, brezkompromisnega, samo eno imajočega pred očmi:

Smrt kapitalizmu! Delu slava, čast, oblast!

P. France Ačko:

Verski preporod ali soc. reforma?

Debate o preosnovi naše družbe so na dnevnem redu. Človek se pač rad razgovarja o tem, kar ga istočasno boli in razjeda. Toda o načinu in poti k preosnovi je toliko misli in predlogov, kolikor je debaterjev. Nekateri kažejo pot novemu človeku skozi versko preosnovo. In imajo prav. Človek se je od Boga oddaljil, je postal žival, ki odjeda bližnjemu kruh. Ozdravljen bo, ko se bo vrnil k Bogu. Do sem v redu. Teh nekateri pa gredo predaleč in pravijo: samo verska reforma bo rešila delavca. Je to ista napaka, ki jo delajo drugomisleči, ko zametujejo versko reformo in oznanjujejo samo gospodarsko. Po mislih prvih bi človeštvo potemtakem doseglo urejene razmere in rešitev gospodarske krize, ako bi delavstvo bilo globoko verno. Pa je ta zamisel popolnoma napačna. Človek ima dvojne potrebe: duševne in telesne, in zato je rešitev dvojna: duševni in gospodarski preobrat. Zastonj je govoriti delavcu o onostranskem življenju, o Bogu, o ljubezni, zastonj mu delimo duševni kruh, če pa ostane pri vsem tem vse po starem, če ostanejo gospodarske razmere enake. Delavca ne moremo zadovoljiti in bi bilo krivično ga samo versko vzpodbujati, ko pa na drugi strani hirata on in družina, ko ima doma kopico otrok in uživa borno plačo. **Križarske vojne in verske reforme so potrebni najprej kapitalisti. In tu je krivda ukoreninjena, od tu izhaja i gospodarska i duševna kriza.** Ker so pa ti nedostopni do verskih reform, more sodobno razdrtijo rešiti samo versko globoko, a obenem gospodarsko-močno organizirana delavska fronta. Današnja kriza zahteva torej dvojno: probujajmo versko, ne zanemarjajmo pa tudi drugo, enako važno plat: delavsko fronto ojačiti strokovno, pravico in ljubezen, duševni in telesni kruh pripravljajmo. S tem bo padel tudi krivični gospodarski sistem, ki nas ubija.

Poročila z delavskih bojišč

Jugoslovanska strokovna zveza

Rudarji

Trbovlje. Strokovna skupina rudarjev sporoča članstvu, da naj se prijavijo za rudarski kongres, ki bo dne 16. oktobra t. l. Naša dolžnost je, da se ga udeležimo v čim večjem številu. Že do prihodnje nedelje se prijavimo odboru. To je potrebno, da bo mogel javiti kongresnemu odboru radi eventuelne prehrane po znižani ceni. Isto velja tudi za somišljenike, ki se nameravajo kongresa udeležiti.

Važnosti našega rudarskega kongresa se mora vsak član zavedati. Saj bo obravnaval in zavzel smernice za bodoče delo izključno le za rudarsko delavstvo. Ravno v času največje stiske in krize je potrebno, da spoznamo vzroke krize. Obenem pa je tudi za vsakega dolžnost, da pomaga po svojih močeh sebi in bližnjemu do boljših časov.

Kongres pa tudi bo in mora biti javna manifestacija krščansko-socialističnega rudarskega delavstva. Rudarji smo danes tisti del industrijskega delavstva, ki se lahko nazivamo najbolj produktivni v panogi gospodarstva naše države, a kljub temu nismo za svoje trudapolno delo pod zemljo prav nič upoštevani. Gotovo pa smo tega tudi dosti sami krivi, ker se premalo brigamo za svoje strokovne organizacije, v katerih imamo zakoniti obstoj borbe napram podjetniku za vsakdanji zaslužek in življenje. Vodstvo JSZ, kot centrale naših skupin je v sporazumu z nami uvidelo potrebo, da enkrat javno povemo, kaj smo in kaj zahtevamo. Te smernice bo naš kongres v polni meri določil in tudi točko za točko skušal uveljaviti.

Odbor.

Trbovlje. V nedeljo, dne 18. septembra se je otvorila v Retju v tako zvani stari šoli kuhinja za brezposelne. Kosilo in večerjo bo dobilo 150 brezposelnih delavcev. Kuhinja je navezana le na podporo dobrih src. — Imovitejši imajo sedaj priliko pokazati delo krščanskega usmiljenja in ljubezni do bližnjega.

Hrastnik. Strokovna skupina rudarjev v Hrastniku pozivlje vse člane in sploh vse prijatelje krščansko delavskega pokreta, da se vsak sigurno udeleži rudarskega kongresa v Laškem. Vsak naj pripelje seboj tudi svoje tovariše in tudi tiste, kateri stoje še zaenkrat ob strani naših organizacij.

Huda jama. Tudi v septembru smo imeli redne sestanke: 4. v Laškem, 18. pri Sv. Jederti. Pri Sv. Jederti je bil sestanek kljub temu, da so bili nekateri tovariši zadržani, dobro obiskan. Na sestanku pri Sv. Jederti je tov. **Mikeln** iz Celja nazorno statistično pokazal, koliko življenjskih potrebščin in drugih izdelkov se je več pridelalo kakor porabilo. Gospodarski mogotci imenujejo to nadprodukcijo in tako tudi uničujejo žito, kavo, bombaž, sladkorno peso itd. V resnici pa to ni nadprodukcija, ker na milijone ljudi gladuje in nima skorjice kruha istočasno, ko se žito meče v morje. Že ta kratek primer jasno kaže, kako krivična, da, gnila je današnja človeška družba in zato ni potrebno prav nobenih receptov za ozdravitev te družbe, ker edino sredstvo je, da se ta gnila družba zruši in gradi nova družba, ki bo slonela na pravičnosti in ljubezni in ne na dobičkarstvu. — Razgovarjali smo se tudi o 10 letnici ustanovitve skupine in o rudarskem kongresu.

Huda jama. Pravijo, da je laški okraj zdrav. Verjamemo, saj imamo v kopališčih v Laškem in Rimskih Toplicah v poletnem času precejšnje število letoviščarjev, ki ne zgledajo bolni. A naši rudarji kljub temu, da je baje okraj zdrav, bolehajo. In celo tuberkuloza se je med njimi naselila ter je že zahtevala svoje žrtve in jih še najbrž tudi bo. Imajo menda le prav tisti zdravniki, ki menijo, da je rudarsko delo prenaporno.

Viničarji

MOČ ORGANIZACIJE

Marsikomu se zdi, da je beseda o strokovni organizaciji viničarjev zgolj puhla fraza, oziroma, da je to le neke vrste odiranje članov za denarne prispevke. Kako bi se nam pa godilo, če strokovne organizacije ne bi bilo, nam razmere vsak čas jasno pokazujejo, predvsem pa naslednja dva slučaja, katera smo pravkar obravnavali.

Viničar Marko je lani bil sprejet v službo pri kmetu Mihajlu pod pogoji, da bo dobil drva za nujno silo in molzno kravo, ko bo dovolj trave. Za njivico bi moral opraviti pletev vinograda. Ko pa se je vselil, že prvič ni dobil pogojenih drv, krave pa tudi nikoli. Koruzo in krompir, kar si je posadil na njivici, so mu gospodarjeve krave dosti požrle, ostalo pa mu je kmet zdaj naenkrat hotel odvzeti. Še izseliti bi se moral takoj. Kaj drugega je sedaj preostajalo ubogemu viničarju kakor zateči se k strokovni organizaciji in zoper take vnebovpijoče krivice zahtevati viničarsko komisijo, ki se je vršila 14. septembra v Brebrovniku. Bila je mestoma zelo burna. Mihajl kot gospodar je trdil, da viničarju ničesar ni obljubil, da mu tudi ničesar ni dolžan. Pripovedoval je o viničarju, kako se je s silo celo vselil v njegovo viničarijo, da je bil neubogljiv, da sploh ni hotel delati. Zato smatra, da ima kot gospodar čisto prav, če mu pridelke na njivi odvzame in ga iz stanovanja izžene. Komisiji je predložil seznam vsega, kar je viničarju dal in koliko mu je za vsako reč vračunal (n. pr. en liter jabolčnika 2 Din, lonec mleka 6 dinarjev itd.). Viničar pa je govoril ravno obratno in z dokazi pobijal gospodarjeve izpovedbe. On in žena sta storila gospodarju v tem letu 154 delovnih dni. Dokaz, da sta res delala in ne lenarila. Pri obračunih je gospodar vsako najmanjšo reč silno drago in čez dnevne cene zaračunaval, da je tako viničar vedno ostajal na dolgu, namesto da bi dobil izplačan še kakšen dinar itd. — Po posredovanju viničarjevega zastopnika in predsednika komisije se je le s težavo posrečilo prepričati kmeta, da tako postopanje ni pravično in je protivno viničarskemu redu. Končno je gospodar privolil v sporazum, po katerem dobi viničar svojo njivico brezplačno, da more svoje pridelke nemoteno pospraviti, v viničariji ostati do 11. novembra, ko je zakoniti čas odselitve, dolgujoči zaslužek dobi izplačan dne 17. septembra, 100 Din kot škodo, da ni imel nekaj mesecev pogojene krave, pa se mu izplača do 30. septembra t. l. Tako je zmagal viničar in njegova pravica. Ako pa ne bi bilo viničarskega reda in ne strokovne organizacije, kdo bi temu viničarju hotel in mogel pomagati? Nihče! **Samo organizacija nas bo torej ščitila vedno pred najhujšim! Tovariši! Povsod in vsi viničarji morajo v njo! Delajte in organizirajte še nezavedne!**

Drugi slučaj. Celo leto sta viničar in njegova žena garala in se mučila, da je bil vinograd v redu opravljan. Vinogradnik, kmet iz Ljutomera, pa se je protivil izplačati temu viničarju zaslužek. Nič ni pomagala prošnja, niti zahteva, nazadnje se je viničarja že s hudega otepal. Spodil ga je enostavno, ko je prišel po zaslužek. Zato sta si gospodar in viničar postala zadnji čas hudo nasprotna. Razumljivo. Vsak dela za to, da dobi zaslužek, ker od tega živi. Kaj se tedaj pravi odtegovati zaslužek, ki je itak že samo 8 Din dnevno, družini, kjer delata samo dva, kruha pa je treba rezati osmim, bo vsakemu jasno. Prijavil je zadevo Strokovni zvezi viničarjev, katera mu je takoj izstavila pismen predlog za viničarsko komisijo. In zdaj zopet! — — — Viničar je prišel s predlogom k županu. Ko župan akt prečita, napravi strog obraz in viničarja nahruli: »Kaj si tudi ti pri tej organizaciji?« »Da, sem!« odgovori viničar. »Ali ne veš, da tak viničar, ki je organiziran, nikjer več službe ne dobi?« nadaljuje župan. »Od tolikega števila organiziranih viničarjev nobenega nisem videl do danes brez službe in strehe, tako tudi jaz ne bom ostal na nebesni vedrini,« se je odločno odrezal viničar. »Pa zakaj tožiš svojega gospodarja? Te ni sram, glej on mora plačevati davke, hlapce, deklo in druge, česar tebi ni treba, zato se tebi bolje godi kot gospodarju,« dokazuje župan. »Sram? Če gospodarja ni sram viničarju plačo odtegniti, tedaj viničarja prav nič ne more biti sram, ako je prisiljen boriti se za svojo pravico. Ako plača torej vse druge, mora tudi mene kot viničarja. Če ne bom uspel pri komisiji, pa bom šel k sodniji,« odločno poudari viničar. »Dobro! Kdo pa bo tvoj zastopnik pri komisiji?« vpraša župan. »Tajnik strokovne organizacije,« odgovori viničar. »Že zopet ta in zakaj ravno ta,« narahlo pripomni župan, globok vzdih se mu izvije iz prsi, gotovo pa ne zategadelj, ker se tolika krivica godi viničarju, marveč mnogo bolj zato, da so si viničarji že danes toliko pot utrli v javno življenje, da se celo z zakonitimi sredstvi morejo zoperstavljati gospodarjem in se celo upirati njihovi samovolji. Določil se je torej dan, ko se vrši ta komisija. — Pa glejte čudo! Sam gospodar in gospodinja, ki sta še pred dnevi viničarja zmerjala in mu kazala pot skozi vrata s pripombo, da zaslužka prej ne dobi, dokler se ne izseli, se naenkrat neko jutro pojavita pri viničariji. Zelo sta prijazna in videti dobre volje. Gospodinja je takoj poklicala viničarjeve otroke, je izvlekla iz »cekra« klobas in kruha in jim to razdelila. Gospodar pa je odklenil vinsko klet in brž pozval tudi viničarja naj vzame kozarec in naj pride h kapljici vinčka. Začudeno so strmeli viničarjevi v toliko spremembo. Viničar sploh ni mogel s kozarcem v klet, da se ne bi prej ustavil na pragu, kjer je nagovoril gospodarja od daleč: »Midva vendar imava oni dan pri občini razpravo.« »Da, da, imava, vem. Zakaj mi naj bo še ta sramota. Pustimo to, zakaj prišla sva danes z gospodinjo, da se rajši pobotamo tukaj. Vse, kar si zaslužil in kar sva se pogodila, bom ti dal, samo bodimo si dobri in dajmo si še dalje služiti,« je govoril gospodar. »Dobro! Pripravljen sem!« je pristavil viničar. Res so se potem pogodili in sporazumeli. Viničar dobi še dodatno dve redi krompirja, dva mernika rži, ostalo pa v denarju. Vse to po edini zaslugi strokovne organizacije, ki je izstavila samo še pismen predlog viničarske komisije in nič več. Čeprav je bil viničar pri županu dokaj neprijazno sprejet, vendar se je dotičnemu kmetu takoj od neke strani namignilo, da bo pri komisiji sigurno zgubil, zato naj gre in se še pred razpravo z viničarjem pobota. Nam pa je vsestransko prav, kako dobi viničar svoje zaslužene in zakonite pravice. Glavno je, da dobi. **Dokaz pa nam ostane eden in neizpodbiten: da je strokovna organizacija delavstva tako v gospodarskem, kakor v socialnem oziru velik činitelj, pred katerim mora vsakdo, če ima še količkaj čuta poštenosti in pravičnosti, kloniti in priznati, da je viničar tudi človek, da je državljan s pravicami kot vsi drugi. Da bi se mnogi viničarji in tudi drugi delavci tega sami v največji meri zavedali in bi se vsi kot en mož tudi strokovno organizirali, to bi bil največji korak k lepši bodočnosti delavstva.**

Lesno delavstvo.

Rimske Toplice. V Jugoslovanski tovarni podpetnikov ne moremo nikoli priti do miru. Enkrat je vznemirjenje, ker ne dobimo izplačanega zaslužka, drugič je redukcija, pa zopet zniževanje plač. Sedaj nam je pa g. Falta, ki ima glavno besedo pri podjetju, odpovedal službo s 1. oktobrom t. l.

Prosili smo Delavsko zbornico, da je poslala svojega zastopnika. Pokazalo se je pa prav za prav, da gre v prvi vrsti le za to, da bi pristali na znižanje plač vsaj za 30%. Pomislite. Zaslužimo na mesec od 290—900 dinarjev. Sedaj pa znižanje za eno tretjino. Podjetnik trdi, da drugače ne more prevzeti naročil od Bate. Mi smo pa pojasnili, da že sedaj moramo stradati, ako pristanemo na znižanje, ne bomo niti enkrat na dan siti. Zato je bil soglasen sklep: **Ne pristanemo na prav nobeno znižanje.**

Podjetnik trdi, da bo podjetje zaprl. — Upamo pa, da bomo našli pota, da se ugotovi, če je to nujno potrebno, ako se kaj takega res zgodi. Delavci smo sklenili, da bomo vztrajali pri svojih zahtevah do zadnjega. Vso zadevo smo pa izročili v roke organizaciji. **Sklenili smo, da moramo biti prav vsi složni — eden za vse, vsi za enega. Kdor ne bo tega upošteval, ga tudi organizacija ne bo upoštevala.**

Delavska mladina

Vprašanje naši rudarski mladini

Z zanimanjem sem sledil v dnevniku »Slovencu«, ko so starejši kulturni delavci otvorili debato pod naslovom: Vprašanje naši inteligenčni mladini. — Zastavili so vprašanje, če bo današnja inteligenčna mladina sposobna novih kulturnih, filozofskih in političnih idej. »Delavska Pravica«, glasilo krščansko-socijalnega delavstva, naj pa načne **vprašanje naši rudarski mladini**, kaj ona misli o strokovnem pokretu rudarskega delavstva v bodoče, in če je sposobna — kakega strokovnega pokreta sploh. Jaz bi po svojem mnenju dejal, da današnja rudarska mladina ni sposobna nobenega pozitivnega strokovnega dela v obrambo svojih pravic. — Kardinalna napaka mladine je, da se je z vsem ognjem vrgla le na šport, nič ji pa ni mar prava delavska strokovna izobrazba, katera edina bi ji koristila v življenju. Ne zavedajo se, da bi se morali že kot mladeniči udejstvovati v strokovni organizaciji. Tam bi črpali izobrazbo, imeli bi priliko seznaniti se s socijalnim in starostnim zavarovanjem; zakaj bi zapirali oči pred bodočnostjo. Kdo bo branil njihove pravice, če jih kot delavci sami ne bodo znali in razumeli. Boljša bodočnost se mora graditi edinole na sedanjosti. Starejši rudarji, kateri so že dolgo vrsto let zvesto delali v strokovni organizaciji za obrambo delavskih pravic s skrbjo gledajo to početje mlajših rudarskih delavcev. — Če bi tov. urednik na naslov tega vprašanja prejel kak odgovor iz vrst mladih, prosim, da ga priobči.

*

Krekova družina sv. Peter v Ljubljani. Letos praznujejo naše delavske organizacije 15 letnico smrti našega voditelja dr. Janeza Kreka. Naša družina ima za tak spominski večer na razpolago potreben materijal. Opozarjamo naše organizacije, da se naj takoj obrnejo, ako želijo prirediti tak spominski večer na naslov Kordin France, Masarikova c. 58, Ljubljana.

Zalog. Med našo mladino je vstalo novo življenje. V poletnem času smo prav malo popustili, pa se že čuti padec članstva. To bomo sedaj popravili. Centrali smo obljubili, da bomo naše članstvo do konca »Širaka« (širiteljske akcije) dosegli častno število 100. Če se nam pa le posreči, bomo to število še prekoračili. 100 moramo imeti samo Borcev.

Najvažnejše naše opravilo pa bo, kako zaposliti sedanje in novo članstvo. Težje je mladino v organizaciji obdržati kot pa samo pridobiti. Pa bomo tudi to izvedli. Ustanoviti nameravamo smučarsko sekcijo, kolesarsko krdelo, prirejali bomo družinske večere s kinom in skioptikonom. Medsebojno vez bodo utrdili skupni izleti, delavnost

---

Upton Sinclair:

DOLARJI

roman

(Naslov v izvirniku: Mountain City)

Spoznavaj bogatine! je klicalo življenje Jedu Rusherju. A kako je to treba delati? Zatrdno ne na ta način, da človek kuri njihove peči, ker tedaj hodi v hišo pri stranskih vratih in dobi pred oči samo služinčad. In ljudje, ki so dajali posla Jedu, niso bili niti bogati; pravi bogataši so imeli po enega ali pa po več slug, ki so se med drugim brigali tudi za kurjenje. Jedovi delodajalci so bili iz srednjega stanu, ki se niso mogli krizi popolnoma izogniti. In več izmed njih jih je to zimo rajši samih kurilo svoje peči.

Pa tudi ni bilo prav nič lahko, da bi človek s pomočjo univerze prišel do bogatinov. Večina sinov iz bogatih hiš je oskrbovala velike univerze na Vzhodu. Bogatejši študentje pa so si bili v Mountain Cityu v tesnem sorodstvu, imeli so svoja društva in so se v svojih avtomobilih vozili na svoje zabave. Če so v predavalnici ali na dvorišču govorili s tabo, so se držali v dostojni razdalji, kot da bi te sumničili, da se hočeš »vtihotapiti«, se »vriniti« in »splezati kvišku«. Jed Rusher jim tega vedenja ni zameril, ampak je smatral, da je vse to popolnoma naravno in primerno.

Jed ni bral dosti romanov in tudi ni šel pogosto v kino. Prvič zato, ker ni imel denarja, in drugič, ker je sestra sovražila vse, kar je dišalo po gledališču. Torej mu je bilo zelo težavno predstavljati si pota in sredstva »vtihotapljenja« ali pa si jih izmišljati. Na primer: nikoli se ni domislil na to, da bi utegnil kdaj rešiti kako bogataško hčer, ki bi se ji splašil konj, sicer je tu pa tam videl te hčere, kako so jezdile na izprehod, toda kljuse je bilo vedno tako dostojanstveno in ponosno kot jahalka. In tudi mu ni prišlo na misel, da bi kdaj hotel rešiti kako damo iz goreče hiše; samo enkrat v življenju je videl pravi požar in še tedaj so bili gasilci prej na mestu kakor pa on. Nekoč je imel priliko, da je neki dami, ki bi na pogled bila lahko bogata, pobral robec. Zahvalila se je z umerjeno dostojanstvenostjo in šla dalje, in kaj je hotel? Zdelo se je, da je vse na svetu že popolnoma urejeno in uglajeno; bogataši imajo vse, kar potrebujejo in nikjer ni mesta za Jeda.

IV.

Ta položaj je trajal vso zimo in Jedova razdraženost je rasla od dne do dne. Aprila je prišlo do viška, zakaj tedaj je kurjenja konec, težki časi pa se niso zlajšali niti za las. A vprav, ko se ga je hotel polotiti obup — je pa končno našel, kar je iskal: dostojen, da celo zelo častitljiv in vpliven način seznanjati se z bogatimi ljudmi! Za tako skrivnost bi bil Jed zastavil pol bodočnosti (prav velika vsota); toda dobil jo je prosto; zastonj in brezplačno — od pobožnega starega univerzitetnega kanclerja.

Metodistični zavod je prav tako kakor vsi drugi začutil denarno zagato. V zadnjih nekaj letih je dolar brez vsakega ozira na vseučiliške ustanove padel za kakih trideset odstotkov. In zdaj je začel pojemati obisk, pristojbine od glave pa so ostale nespremenjene. Ubogi stari kancler Laybuck je že kdaj omlatil zbirko svojih podpornikov in uspeh je bil kaj skromen; potem je v obupu sklical studente, da bi zvalil svoje breme nanje. Ti mladi ljudje, njegov skrbno varovani zarod, ki naj bi pač morali vedeti, koliko mu je za njihovo vzgojo, ti naj bi se spravili na noge in oznanjali svetu svoje skrbi. Nabiralna akcija za ljubo Almo Mater z nagradami, reklamno in z vsem hruščem ter navlako, ki jo je rodila vojska! In za Jeda Rusherja prilika, da poišče bogataše v njihovih skrivnih zakotjih, da se prerije do njih in jim vzbudi spoštovanje z onim zanosom, spretnostjo in zvijačo in tisto splošno udarnostjo, ki je Ameriko potegnila na višave samotnega slovesa med vsemi ljudstvi zemlje.

Pridobivaj novih članov za Jugoslov. strokovno zvezo!

bodo živile pa tekme med posameznimi krdeli. Mislimo tudi na svoj prapor. Naredili ga bomo seveda sami, nekaj fantje, nekaj dekleta. »Mladi plamen« prečitamo prav vsega. V splošnem smo zadovoljni. Kar nam pa ni prav, bomo pa uredniku povedali. Upoštevamo, da je težko pisati za fante tako različne starosti. Tudi »Beseda« nam ugaja. Zlasti jo študira krdelo »Oračev«. Občni zbor naše enote bo 25. t. m. ob 14. Tam bomo naše načrte še bolj podrobno razmotrivali.

Celje. Krekovci tudi v Celju ne spimo. Zunanjega dela je kar precej. Posebej se odlikujeta dramatični in tamburaški odsek. Za notranje delo, duhovno poglobitev in vživitev v pravični družabni red, za to je pa kar premalo smisla. Letos hočemo tudi to popraviti. V kratkem bomo imeli občni zbor.

Širiteljska akcija. Centralna širiteljska komisija pridno dela. Za koliko bodo napredovale družine še tekom tega leta, so nam sporočile družine: Ljubljana, Zalog, Vojnik in Trbovlje. So to prav čedne številke! Še drugod tako!

Vse družine pozivamo, da naj takoj skličejo občne zbore (kjer jih še ni bilo) in naj sestavijo širiteljski program. Centrali naznanite ime in naslov člana, ki bo imel glavno evidenco za »širak«. Pa ne, da bi delal tudi samo eden. Delati morajo vsi, potem je uspeh gotov.

Huda jama. Občni zbor naše delavske mladinske organizacije se bo vršil 2. oktobra. Poleg volitev novega odbora se bomo pomenili zlasti o Borcih in širiteljski akciji. Če smo pri strokovni organizaciji eni izmed prvih, hočemo tudi v kulturni organizaciji doseči častno mesto.

Polhov gradec. Naša Krekova družina bo imela občni zbor 25. t. m. Pri nas je kulturno delo silno težko, ker manjka prave delavske zavesti in razumevanja za krivice današnjega gospodarskega ne-reda. Mi mladi pionirji krščanskega socializma hočemo tudi tukaj storiti svojo dolžnost.

Doma in po svetu

Pet komunistov je bilo obsojenih pred dnevi v Belgradu od 1 do 5 let robije. Obsojeni so bili zaradi »širjenja komunistične propagande«.

Proti obstoječemu redu so delovali v Belgradu univerzitetni profesor dr. Jovanovič in njegovih 11 tovarišev. Proti vsem se je pričela kazenska razprava te dni pred sodiščem za zaščito države. Obtoženci, med njimi 2 ženski, so po večini uradniki, eden je zdravnik. Obtožnica jim očita, da so tiskali in razširjali neko brošuro, v kateri se napoveduje gospodarski polom države itd. Razprava bo trajala več dni.

Nemčija je na odklonilno francosko noto odgovorila s tem, da je sporočila predsedstvu razorožitvene konference v Ženevi, da se ne bo več udeleževala sej te konference. Istočasno pa je izdala brzojavni nalog, da se takoj začne z graditvijo tretje oklopne križarke. — Sedaj je tudi Anglija spregovorila. V svoji spomenici na nemško vlado priznava sicer Nemčiji pravico do enakopravnosti, toda Nemčija naj počaka končnih rezultatov razorožitvene konference, za katero upa Anglija, da bo vendarle uspela vsaj v neki meri. Francija da ima prav, če Nemčiji ne prizna pravice do večje oborožitve, saj je še vedno v veljavi verzajska mirovna pogodba. — Nasprotstva se tedaj v Evropi nevarno zaostrujejo in izza kulis diplomatskih borb zopet smrdi po smodniku.

Pete volitve se bodo vršile letos v Nemčiji 6. novembra. Vlada diktature jih je vendarle razpisala, čeprav se je mislilo, da jih sploh ne bo. Upa, da bodo narodni socialisti toliko padli, da bo zrasla Hugenbergova nacionalistična stranka, ki edina podpira diktatorski Hindenburgov kabinet. Splošno se pričakuje, da bodo centrum, bavarska ljud. stranka in socialni demokrati ostali pri sedanjem številu glasov, komunisti pa da bodo bržkone zopet nekoliko narastli. — Vlada je izdala naredbo o ustanovitvi državnega skrbstva za telesno vzgojo mladine. S tem namerava vlada del mladine iztrgati strankarskim mladinskim organizacijam.

Konferenca v Stresi se ne premakne z mrtve točke. Kakih posebnih sklepov ni pričakovati. — Zato se že pripravlja nova

svetovna gospodarska konferenca, kjer se bo prav gotovo mlatila prazna slama čisto po načinu vseh dosedanjih konferenc.

Gorgulov, morilec predsednika francoske republike Doumerja, je bil v Parizu usmrčen. Giljotina mu je odsekala glavo.

Gandi je pričel v zaporu z gladovno stavko, ker Anglija noče ugoditi zahtevam Indijcev. Policija ga je takoj prepeljala v njegovo stanovanje, katerega pa ne sme zapustiti. Po večjih mestih so bili zopet krvavi nemiri.

Zopet žrtve. Na meji med Alžirom in Marokom je zgrmel v prepad vlak s 500 vojaki francoske tujske legije.

Volitve na Švedskem so dale socialnim demokratom toliko večino, da bodo lahko sami sestavili novo vlado.

Francoski parlament je sprejel zakon o znižanju obrestne mere za 85 milijard frankov posojil.

Gospodarstvo v del. zavarovanju

Javnost so nedavno razburile vesti in izvlečki iz poročila nadzorstva SUZOr-a v Zagrebu o slabem gospodarstvu bivših komisarjev, ki je poslabšalo položaj zavarovanja. Če se ni izvedlo zavarovanje za razne zavarovalne panoge (starost, onemoglost itd.), nosijo pač na tem dejstvu komisarji prav tolikšno krivdo, kot bivša ravnateljstva in nadzorstva SUZOR-a. Krivdo na tem nosijo pa tudi delodajalci, ki od prevrata sem jadikujejo nad »neznosnimi socialnimi bremeni« in so jih vsi pristojni ministri le preveč poslušali.

V koliko so storili komisarji napake pri nameščencih, ne moremo kontrolirati, zadnje čase pa smo mogli v Radnički zaštiti brati o velikih premestitvah in upokojitvah. Kratkodobni glavni ravnatelj dr. Arselin je bil upokojen v najlepši moški dobi! Hrvatski in srbski OUZD, o katerih vedno beremo, da imajo pasivne bilance, vedno razpisujejo nova mesta in napredovanja. Pod komisarji so bili nekateri OUZD ukinjeni, na mig neznane roke pa zopet obnovljeni. Ne vemo, v čigavem interesu?! Sicer so pa imeli komisarji za svoje ukrepe glede upokojitev in premestitev zakonito podlago, ki jim jo je dal Zakon o premeščanju in upokojitvi nameščencev in zdravnikov SUZOR-a. Doslej še nismo brali, da bi novo ravnateljstvo predlagalo razveljavljenje tega zakona, ki je omogočil tudi postavljanje komisarijatov. Čemu se tedaj meščanstvo z »Narodom« na čelu razburja?

Popolnoma v redu se nam zdi, če bodo vsi tisti, ki so kaj zakrivili, poklicani na odgovornost. Da le ne bi ostali na pol poti!

Ob tej priliki moramo zopet odločno pobiti zdihovanja meščanskih listov, ki pomilujejo uboge delodajalce, »ki so morali plačati težke milijone«. Bilance SUZOR in OUZD kažejo to stvar v čisto drugi luči! Po bilanci SUZOR za 21. 12. 1929 so dolgovali delodajalci na prispevkih čez 162 milijonov Din. Koliko pa znašajo delodajalski dolgovi po dveh letih in v času, ko podjetniki še manj izpolnjujejo svojo dolžnost vplačevanja prispevkov z izgovorom na pomanjkanje gotovine? Gotovo še težje milijone! In od teh težkih milijonov tvori pretežni del oni denar, ki ga delodajalci odtrgujejo svojim uslužbencem. In koliko si ga prisvoje posamezniki brez zakonite podlage? Tega ne bo nihče dognal! In končno: Ali ni vse bogastvo podjetnikov le sad žuljavih rok? Gospoda bi morala pač v prvi vrsti pomilovati delavstvo!

Inženjerji o kartelih

Inženjerji o kartelih. Te dni so zborovali v Skoplju inženjerji in arhitekti iz vse države in so sklenili v resoluciji, da pozovejo državo h kontroli nad zaščitnimi carinami one industrije, ki se ne briga dovolj za splošne interese, temveč dviguje cene **v breme konzuma,** tako pa preprečuje večji razvoj gradbene delavnosti. Če industrije ne bi hotele pristati na zmanjšanje cen, se naj jim vzame zaščita. Poleg tega bi bilo potrebno, da se izvede revizija zaposlenosti našega delavstva in uradništva v karteliranih »naših narodnih« industrijah. Kaj naj bi k temu reklo šele naše delavstvo. Karteli in zaščitne carine bi morale služiti samo razvoju in napredku našega gospodarstva. Danes so le sredstvo, ki industriji omogoča lepe zaslužke, na račun države in delavstva. Kdaj bo tega konec —!

Gospodarski položaj
v luči statistike OUZD v avgustu 1932

Številke v oklepajih pomenijo prirast »+« oziroma padec »—« od lanskega leta t. j. od avgusta 1931.

Članov: moških 52.389 (— 15.229), ženskih 28.119 (— 3.022), skupaj 80.508 (—18.251); bolnikov: 1024 (— 318), 756 (— 224), 1780 (—542); odstotek bolnikov: 1.95% (— 0.03%), 2.69% (—0.46%), 2.21% (—0.14%); povprečna dnevna zavarovana mezda Din: 27.54 (— 2.22), 18.17 (— 1.82, 24.27 (—2.41); celokupna dnevna zavar. mezda Din: 1,442.968.40 (— 569.574.80), 510.914 (— 111.620.40), 1,953.882.40 (— 681.195.20).

Gospodarska kriza se je v avgustu zopet nekoliko poostrila. Vkljub seziji je število zavarovanih delavcev tekom meseca nekoliko nazadovalo, vendar nazadovanje ni bistveno različno od predhodnih dveh let 1931 in 1930. Razmerje med reduciranimi moškimi in ženskimi delavci se je zadnje mesece stabiliziralo, tako da odpade na eno reducirano delavko pet reduciranih delavcev.

Datum:	Število članov OUZD-a leta: 1930	1931	1932
1. VIII.	102.787	98.057	80.647
5. VIII.	102.572	97.841	80.448
10. VIII.	102.466	99.297	80.472
15. VIII.	102.185	99.391	80.826
20. VIII.	101.577	98.942	80.551
25. VIII.	102.154	98.863	80.575
30. VIII.	102.557	98.339	80.070

Absolutni padec članstva napram letu

1930	1931
—22.140	—17.410
—22.124	—17.393
—21.994	—18.825
—21.359	—18.565
—21.026	—18.391
—21.579	—18.288
—22.487	—18.269

Zdravstvene razmere zavarovancev so ostale približno iste kot lansko leto. Padec odstotka ženskih bolnikov za 0.46% na 2.69% moramo pripisovati skrajšani podporni dobi porodnic po zakonu od 5. XII. 1931.

Povprečna dnevna zavarovana mezda — katera odgovarja približno povprečnemu faktičnemu delavskemu zaslužku na dan — rapidno nazaduje. Padec v zadnjem letu povprečne dnevne zavarovane mezde je znašal v:

januarju	Din 1.01
februarju	„ 1.15
marcu	„ 1.30
aprilu	„ 1.54
maju	„ 1.76
juniju	„ 1.84
juliju	„ 2.20
avgustu	„ 2.41

Celokupna dnevna zavarovana mezda je padla v avgustu za Din 681.195.20 (v juliju samo Din 619.584.80). Delavstvo, zavarovano pri OUZD-u izgublja dnevno radi odpustov in radi krajšanja plač na zaslužku nad ¾ milijona ali mesečno nad 20 milijonov dinarjev. — Radi tega so padli dohodki OUZD-a (bolniški prispevki) kljub povišanju tarifa od 6% na 6.5% dnevno za več kot Din 31.000, ali mesečno ca. Din 800.000. Brez povišanja tarifa bi padli mesečni dohodki OUZD-a za več kot milijon dinarjev.

Pokojninski zavod za nameščence

V veliki dvorani zbornice za TOI se je vršil 4. redni letni občni zbor Pokojninskega zavoda za nameščence. Celokupno letno poročilo našega zavoda je razloženo v posebnem letnem poročilu. Kar posebno zanima nas nameščence, je pač gospodarska stran zavoda in upravljanje istega. Knjižni suficit od ca. 358.000 Din je vsekakor uspeh v teh težkih gospodarskih socijalnih prilikah. Ne smemo se pa preveč čuditi tej številki, ker imamo pod aktivami še precejšnjo temno postavko kurznih diferenc od ca. 12,4 milijonov, ki jo bo treba likvidirati v bodočih letih, v kolikor event. ne porastejo tečaji državnih papirjev. To je sicer več ali manj prizadelo vse gospodarske in socijalne institucije, ki prostovoljno ali obvezno nalagajo denar v državne papirje. Neobvezno zavarovanje izkazuje prebitek 334.000 Din, gospodarski račun za višje dajatve pa naravno primanjkljaj od 252.000 Din.

Naložbe obstoje v državnih papirjih za 37.4 milj. Din, nepremičnine 41.4 milj. Din in posojila 114.5 milj. Din. Premijske rezerve znašajo koncem l. 1931 227 milj. Din. Tudi tu beleži zavod majhen porast in uspeh kljub težki krizi. Upravni stroški znašajo 8.85% predpisanih prispevkov, t. j. 2.78 milj. dinarjev, v letu 1930, 2.36 milj., v letu 1929 2.11 milj. Din, tako da so v zadnjih dveh letih narasli za 32%, kar je razumljivo glede na porast članstva, upravo hiš itd.

Da so porastle rente in število rentnikov je pa dovolj jasno, če bi tudi eleminirali pojav porasta članstva. V vseh socijalnih institucijah v tu- in inozemskih je v tem pogledu slika vse slabša. Zavod, ki ima misijo vsestransko pomagati svojemu članstvu v okviru zakona, pač ne more varčevati pri njunih, uvaževanja vrednih slučajih, ko gre za tem, da se reši nameščenca oziroma nameščenko gospodarske katastrofe. Uprava našega zavoda je v tem pogledu dosedaj rešila vse take slučaje z največjo pazljivostjo. Pa tudi ev. zmanjšanje upravnih stroškov je kaplja v morje, ki ne prinese nobenemu podjetniku povoljnih rezultatov. Ne zanikam pa dejstva, da sta baš varčevanje in delo glavna činitelja v vsem narodnem gospodarstvu.

Vsi nameščenci se veselimo lepega napredka Pokojninskega zavoda in želimo, da se še nadalje razvije v mogočno socijalno institucijo v ponos naši domovini in pomoč nameščenstvu.

B—ič.

Kdaj bo rudar zopet rudar

(Nadaljevanje.)

V zadnjem članku sem se dotaknil in pojasnil, kako je rudar nekdaj cenil svoj stan in obenem, kako ga je javnost upoštevala. Za danes pa hočem pojasniti, kateri so vzroki, da je rudarski stan tako očitno padel med delavstvom samim in pred javnostjo. Trije momenti ali vzroki so, kateri so prinesli rudarskemu proletarijatu sedanje zlo.

1. Izgubil je vez do strokovne organizacije, ki je predpogoj borbe za vsakdanje življenje delavskih stanov.

2. S tem v zvezi je izgubil medsebojno spoštovanje in zaupanje.

3. Zašel je v politične strankarske borbe meščanskih velekapitalističnih strank.

Potrebno je, da se pomudim pri navedenih treh momentih.

Predsodki, ki jih danes podajajo neorganizirani napram svojim stanovskim organizacijam, da nobena zanje nič ne stori, je metanje kamenja v svojega lastnega brata delavca. Saj tvorijo delavske strokovne organizacije delavci sami. Drugo je, da neorganizirani podajajo napram organizaciji vedno tako kritiko, ki škoduje splošnosti, pa seveda posamezniku samemu. Kar pa je še najžalostnejše, pa je vedno to, da se morajo mali odstotki organiziranih boriti za vse tiste neorganizirane lenuhe, ki nosijo univerzalni naslov »divjaki«.

Za vse stanove je predpogoj skupnost stanovskih organizacij. V današnjem kapitalističnem sistemu je nemogoč boj posameznika za obstanek, temveč je potrebna skupna borba za vsak priboljšek, katerega moraš pri podjetniku le s skupnostjo priboriti. To načelo prevladuje med tovarniškim, lesnim, tekstilnim, viničarskim, posebno pa med grafičnim proletarijatom, a rudarji te osnovne pravne podlage danes ne pojmujejo in delajo predsodke v lastno škodo sebi in ostalemu delavstvu. Vse tarnanje in oklevanje ne bo rudarjem v sedanjih zgrešenih pojmovanjih prineslo prav nikakega zboljšanja, ampak še zdatnejše poslabšanje. Če uvidi podjetnik-gospodar, da je potrebna lastna stanovska organizacija, zakaj ne uvidi delavec? Niti enega podjetnika ni, ki bi ne bil v svoji pripadajoči organizaciji. Zavedajo se pač, da je le v slogi moč. Rudar pa na žalost misli, da mu napram tako močni organizaciji zadostuje brezsmiselno jadikovanje in blatenje svojih zaupnikov, če jim na krožnik ne nosijo piščancev, sami pa niti lasu ne skrivijo za svoje lastne pravice, temveč menijo, da naj jih vedno drugi vlečejo iz blata.

Pa ne samo strokovne organizacije. Ravno tako so potrebne rudarjem gospodarske organizacije. Pa saj kakor strokovne, tako so tudi še zadružne med njimi. Pesem pa je ena in ista: »Ne bom jih podpiral, saj mi ne koristijo.« Seveda ti ne morejo, če nisi njihov član. Kakor je kapital osnovan na delniškem principu in nadalje združen v trustih, da se med njim ne ustvarja konkurenca,

tako bi moralo biti delavstvo osamosvojeno in si postavljati razne zadruge, in se potom njih medsebojno podpirati. Rudar pa tega ne uvidi in radi te neuvidevnosti postaja lačen in raztrgan.

Rudar je izgubil medsebojno zaupanje, postal je trmast in neokreten za vsak napredek. Predsodek nezaupanja je zlo telesnega in duševnega propadanja. Rudar je nezaupljiv, ker nima zadostne izobrazbe; odbornika organizacije gleda, kakor bi videl kakega bančnega svetnika; v upravniku zadruge vidi celo visoko plačanega ravnatelja; v zaupniku, ki za njega dela in intervenira, vidi klečeplazca. Vsi ti so pa siromaki in ti nezavednež pa si kriv. Zavedaj se, da bo uspeh tem večji, čimbolj jih podpreš.

Govoril sem o izobrazbi, ki jo dobiš pri strokovni organizaciji. Koliko je pa danes rudarjev, ki bi poznali svojo lastno zakonodajo in rudarske predpise? Prav lahko bi jih prešteli! Pa tarnaš: Godi se mi krivica, zakonodaje delavskih pravic in dolžnosti pa ne poznaš, da bi delodajalcu predočil, kje krši zakon in ti dela krivico. Ni čudno, če se v svoji trmi in nevedi postaviš predenj, pa te nažene, ker ne znaš zakonitim potom svojih pravic zahtevati. S takim delavcem se podjetnik prav lahko igra in če te brez uspeha odslovi, pač ne veš, če ti dela krivico.

Kaj pa strokovni delavski listi? Ali jih čitajo rudarji? Iz njih razvidiš delovanje stanovskega pokreta in obenem prinašajo zate potrebno snov izobrazbe.

Teh rudarji danes ne marajo čitati rekoč, da so presuhoparni. Meščanski listi so jim po volji; v njih je namreč nekaj za smeh in za današnje razburkano pustolovsko življenje, obravnava se tudi politika, kako se državniki na raznih konferencah razorožujejo ali bolje oborožujejo in zapravljajo denar. Za svoj lasten tisk rudar nič ne plača, nič ne žrtvuje, podpira rajši onega s smešnicami, čeprav je dražji. Rudar vse stori za druge, zase pa nič.

Vse delavstvo pri nas, posebno pa rudarji, so se po vojni dobi jeli grupirati v razne politične stranke. Ker rudarski delavec še ne zna presojati lastnega položaja, sili še v večjo zmoto. To je gotovo za njega pogubno. Delavstvo si mora najprej zgraditi svoje stanovske organizacije, ki morajo biti neodvisne od političnih strank, ker morejo le tako ustvariti neodvisen delavski pokret. Le takrat bo delavstvo nekaj pomenilo, če bo neodvisno. Nikakor pa ne sme skakljati za političnimi »štrebarji«, ki so sami polni obljub, položaj delavstva pa jim je španska vas.

Drugo, kar je pri tem bilo napačno, je pa to, da so se postavili na politično pozorišče najboljši strokovničarji in tako jeli uvajati politiko, ki ni bila v skladu z delavskimi interesi. Ni bilo dostikrat več razločka, ali je tajništvo politične stranke in ali se vrše seje odborov radi meščanskih političnih potreb, ali se razpravlja o stanovsko-strokovnem delavskem vprašanju. Vsak odbornik je mislil, da je dobro biti poslanec in igrati štefažo raznim doktorjem in velepodjetnikom.

Potrebna je delavstvu samo taka politika, v kateri je podana garancija, da se more delavstvu potom nje kaj priboriti, vse drugo pa si mora delavstvo pridobiti za svojo organizirano in disciplinirano sindikalno organizacijo. Najboljše strokovničarje je politika ubila s tem, da so izgubili zaupanje pri delavstvu, kar ima za posledico nezaupanje v strokovnem delovanju.

Boj za naziranje. Kako naziranje pa je potrebno delavstvu sploh? Prvo: kdo vodi boj za svobodomiselni nazor. Odgovor: kdor ima od tega dobiček, to je kapital, pomagajo mu pa oni, ki slepomišijo s kapitalom, častjo in osebnim dobičkom. Krščanski svetovni nazor pa je postavljen od Onega delavca siromaka, katerega je judovski farizejski kapital križal, ker je oznanjal in spodbujal takratno človeštvo k pravici in resnici. Prav to resnico napadajo že več kot tisoč let tisti, ki jemljejo siromaku pošten zaslužek.

Kaj pa rudar in njegovo naziranje? Zavedati se mora, da je katoličan, biti mora v vsem svojem delu in dejanju pošten, svojega sodelavca mora šteti kot sebi enakega, a boriti se mora v pravičnosti za vse sobrate. Slab in malomaren je tisti delavec, ki ne vidi v sodelavcu svojega brata. Še slabši pa je tisti, ki pomaga direktno ali indirektno tistemu, ki izžema njegovega sodelavca, ki mu ne dovoli poštenega zaslužka in življenja.

Tak nazor naj bi imel tudi rudar. S tem bo izginilo vse ono egoistično pojmovanje, ki se vsiljuje danes rudarskemu življu.

Potrebno je, da likvidiramo razkosano življenje rudarskega delavstva. Likvidacija pa naj se prične pri posamezniku. Razmišljati je potrebno samo to, kar koristi splošnosti in od te splošnosti bodo prihajale koristi na posameznika. Le v okviru pravičnosti, skupnosti in izobrazbe bodo nastali boljši časi za rudarski proletarijat.

Poslovnik

za brezposelni in bolniški sklad »Strokovne skupine slikarjev, pleskarjev in črkoslikarjev JSZ za Ljubljano in okolico«.

1.

Strokovna skupina slikarjev, pleskarjev in črkoslikarjev JSZ v Ljubljani ustanovi obvezen podporni sklad za včlanjeno delavstvo.

2.

Podporni sklad za včlanjeno delavstvo se steka:

1. iz prispevkov članov;
2. iz daril, volil in drugih prostovoljnih prispevkov.

3.

Prispevek znaša Din 10.— tedensko.

4.

Podpore ob bolezni ali brezposelnosti.

1. Člani, ki so najmanj eno leto včlanjeni pri skupini in imajo za ta čas vplačanih 52 tedenskih prispevkov, so upravičeni do brezposelne in bolniške podpore, ki se plača sedmi dan po bolovanju, oziroma brezposelnosti.

Član je brezposeln, če dela manj kot 10 ur tedensko.

Podporo dobiva osem tednov v slučaju brezposelnosti ali bolezni.

Podpora:

1—3 let	Din	50.—
3—5 let	„	70.—
5—7 let	„	120.—
od 7 let dalje	„	150.—

2. V primeru, da delavec sam odpove službo iz vzrokov, ki niso utemeljeni, da je moral službeno mesto zapustiti, nima pravice do brezposelne podpore.

3. Za časa stavke nastopi pravica do podpore le tedaj, ako jo vodi odbor skupine.

5.

V primeru brezposelnosti in bolezni se mora član takoj, ko je nastopila pravica do podpore, zglasiti pri skupinskem blagajniku.

Blagajnik mora članovo prijavo vpisati v posebno knjigo, ki se vodi kot kontrolna in statistična knjiga izplačanih podpor. Blagajnik mu po predložitvi njegove legitimacije vpiše za ta čas v plačilno rubriko: »Bolan« oziroma »Brezposeln«.

6.

Pravico do podpore izgubi član v sledečih primerih:

a) ako je med boleznijo oz. brezposelnostjo kje zaposlen;

b) ako se ne pokorava predpisom poslovnika in kontrolnega organa;

c) ako je s svojimi prispevki za več kot dva meseca v zaostanku.

V izrednih primerih (n. pr. ako član v resnici ni mogel poravnati prispevkov) odloča skupinski odbor na svoji seji.

7.

Podpore se izplačujejo po skupinskem blagajniku in sicer med uradnimi urami, ki jih določi skupinski odbor na seji.

8.

Odvišni denar tega sklada se mora nalagati osebno ali potom poštne hranilnice, podružnica Ljubljana, pri »Prvi delavski hranilnici in posojilnici v Ljubljani«.

9.

Ta podporni sklad upravlja vsakokratni odbor »Strokovne skupine slikarjev, pleskarjev in črkoslikarjev JSZ v Ljubljani«, izvoljen na vsakokratnem občnem zboru skupine.

Za svoje poslovanje je odgovoren občnemu zboru skupine in načelstvu JSZ v Ljubljani, ki vsak čas lahko po svojem organu izvrši revizijo tega podpornega sklada.

Nadzorstvo skupine je dolžno vsak četrt leta pregledati poslovanje tega podpornega sklada in o tem poročati na občnem zboru skupine.

10.

Seznam vseh članov in vsi potrebni podatki, katere upravlja blagajnik skupine, se vodijo kartotečno. Kartoteka mora biti urejena tako, da je iz nje razvidno, kdaj in koliko je član dobil podpore.

11.

Ako bi iz kateregakoli razloga prenehalo poslovanje tega podpornega sklada, se isti po pravilih JSZ deponira pri Jugoslovanski strokovni zvezi v Ljubljani vse do tedaj, da se ustanovi novo društvo slikarjev, pleskarjev in črkoslikarjev JSZ z istim namenom.

12.

O izpremembi poslovnika odloča vsakoletni občni zbor skupine »Slikarjev, pleskarjev in črkoslikarjev JSZ v Ljubljani« s pristankom centrale v Ljubljani.

———

PRODUKCIJA SUROVEGA ŽELEZA IN JEKLA V AMERIKI

V maju 1932 je padla ameriška produkcija surovega železa na najnižjo točko, in sicer na višino produkcije od leta 1897.

Produkcija je znašala v maju 796 tisoč 309 ton napram 869.426 tonam v aprilu 1932. Padla je tedaj za 73.117 ton oz. 8.3%.

Dnevna produkcija pa je znašala v maju 25.687 ton, napram 28.980 tonam v aprilu.

Od 297 visokih peči (Hochofen) jih je v obratu samo še 54 oz. 18.2%.

Produkcija jekla je padla napram aprilu za 134.505 ton oz. 10.7%. Skupna produkcija jekla je cenjena v maju na 1,125.143 ton napram aprilu, ki je znašala 1,259.648 ton. — Stahl und Eisen.

LEGAT KAVA

Specerija, delikatese, zajutrkovalnica **Ljubljana, M. c. 28.**

dnevno sveža iz lastne novodobne pražarne.

Joško Rozman:

Nekaj o karteliih in trustih

(Konec.)

Petrolej

Danes imamo 2 veliki družbi, ki sta gospodarici vsega petrolejskega bogastva na svetu. To sta angleška Deutsch-Schell in ameriška Standard Oil-Comp. Pri obeh pa stojita v ozadju vladi. In raznim bojem, oziroma sporom, ki so se dogajali v zadnjem desetletju, je bil vzrok vprav petrolej.

Angleži so dobili koncesijo v Perziji za 60 let. Dolgo časa so vodili borbo z Nemci, kateri so baš radi petroleja silili preko Turčije v Azijo. Svetovna vojna pa jim je prekrižala račune. Nizozemska Roald-Deutsch-Detering je skupno z angleško Deuxsch-Schell imela v desetih državah petrolejska ležišča. Prišlo je do najmočnejšega svetovnega trusta Deutsch-Schell. Poleg tega so dobili Angleži v zakup še perzijska ležišča petroleja in delnice Anglopersian, kjer so imeli Nemci četrtino. Angleži so nato osnovali novo družbo kot predstražo Deutsch-Schell. Ob izbruhu vojne so imeli Angleži 2% petrolejskih zalog, sedaj več kot polovico. Deutsch-Schell je zlomila ameriško Standard. Pritiskali so in kupovali delnice celo v Ameriki.

Boji Anglije z Ameriko. Na tihem so se pogajali Angleži s Francijo, kateri so zato dali mandat nad Sirijo, Anglija pa je dobila koncesijo nad ruskimi ležišči. Seveda Angleži niso uspeli. Revolucija v Nicaragui, Mehiki in vseh državah južne Amerike je imela svoje ozadje predvsem v boju za petrolej. V Kostariki so dobili vse Angleži v zakup. Tu je delovala Controled-Oilfields pod absolutnim nadzorstvom angleške vlade. Anglija je potegnila iz 11 milijonov, ki jih je založila v desetih letih, 200 milijonov čistega dobička. Isto je bilo v Braziliji, Argentiniji in Boliviji. Samo v Peru ima glavna ležišča ameriška Standard. Venezuela, ker ima Amerika 50% petrolejskih ležišč. Dividende daje po 60% in so podjetja v treh letih povišala svoje glavnice za 600%. Ameriška Standard si prizadeva izpodriniti angleško družbo. Povsod je seveda v ozadju vlada. Romunija je leta 1929 ugotovila, da ima v tej državi Standard vrednosti za ca. 70 milijonov. Pod firmo romunskih družb sta si Anglopersian in Deutsch-Schell zagotovila nova ležišča. Amerika je bila izigrana. Da so Nemci pred vojno silili preko Dardanel v Azijo, jih je vodil pač petrolej. Zato skrb Anglije in Francije, da sta jo takoj po vojni od vsega tega odrezali. Boj za Mosul z Anglijo in Ameriko je precej dolgo trajal, naposled je le zmagala Amerika. Francija je dobila Sirijo.

Angleško-ameriški boj za ruska ležišča petroleja. Priznanju Sovjetske Rusije po Angliji je v ozadju petrolej. Deutsch-Schell in Standard sta že pred vojno imeli velike količine petroleja v Aziji in na Kavkazu. Rusija producira 55% svetovne produkcije. Polotok Saharin je tudi zelo bogat na ležiščih, ki bo gotovo enkrat povod vojne med Rusi in Japonci. Prekinitev diplomatičnih stikov in trgovskih zvez z Rusijo v Angliji so povzročili spori za petrolej. Tudi v Indiji so se vršili veliki boji med tema dvema družbama. V večih krajih je Standard docela uničila Anglopersijo. Vacuum-Oil-Company pa je izplačevala 100% dividendo. Začasno je v Rusiji zmagala zopet Standard. Amerika drži Rusijo zaradi dolgov, ki jih ima ona pri nji.

Najnovejše. Sedaj se vodijo nova pogajanja z Romunijo. Ta pogajanja imajo namen podrediti romunski petrolejski pridelek kontroli svetovnega trusta. Predvsem je tu interesirana družba Royal-Deutsch. Imenovani trust ima namen zmanjšati svetovno petrolejsko produkcijo pod količino, ki je konzumu potrebna, da bi na ta način mogli uporabiti velike rezerve in bi lahko pritiskali na cene, ki se bodo tekom leta zato gotovo znatno dvignile. Nato se bodo vršila pogajanja z Rusijo, kajti brez nje je trust brez moči.

Zadnji dogodki, ki jih glede tega prinaša dnevno časopisje, prav glede bencina, kažejo, kako brezobzirno gredo razni karteli in trusti za tem, da obdržijo oblast nad produkcijo in prodajo. Dobički teh družb gredo v težke milijone.

KNJIGOVEZNICA

JUGOSLOVANSKE TISKARNE, prej K.T.D

LJUBLJANA

KOPITARJEVA UL. 6/II

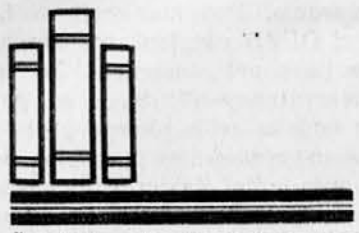

Črtalnica in tvornica poslovnih knjig - Stalna velika zaloga vsakovrstnih saldakonti, štrac, journalov i. dr. lastnega izdelka

Za Jugoslovansko tiskarno K. Čeč. Izdaja za konzorcij »Delavske Pravice« in ureja: Peter Lombardo.